

2015. november 16.

Név:

Neptun kód:

Pótzárthelyi feladatok

Villamosenergia-piac tárgyból

1. Ismertesse az explicit és implicit kapacitás aukció közötti különbségeket, s mutassa be az explicit kapacitás aukciók típusait! Milyen típusú kapacitás aukciókat tart Magyarország az egyes szomszédos országokkal másnapi időtávon? (10 pont)
2. Csoportosítsa a rendszerszintű szolgáltatások termékeit a következő szempontok szerint: utasított eltérésnek számít-e, mely díjelem biztosítja a szolgáltatás fedezetét, valamint milyen díjtérítésre jogosult a szolgáltatás nyújtója? (12 pont)
3. Foglalja össze az intraday és balancing market közötti különbségeket! (10 pont)
4. Tevékenység szerint csoportosítsa a villamosenergia-piac szereplőit! Ahol tud, adjon példát, valamint jelölje meg az engedélyköteles tevékenységeket! (10 pont)
5. Adott egy mérlegkör menetrendje, utasított eltérései és elszámolási mérési adatai! Határozza meg a mérlegkör által igénybe vett kiegyenlítő energiát, s a fizetendő energiadíjat, ha rendszer többletes, illetve hiányos volt! (8 pont)

Menetrend:

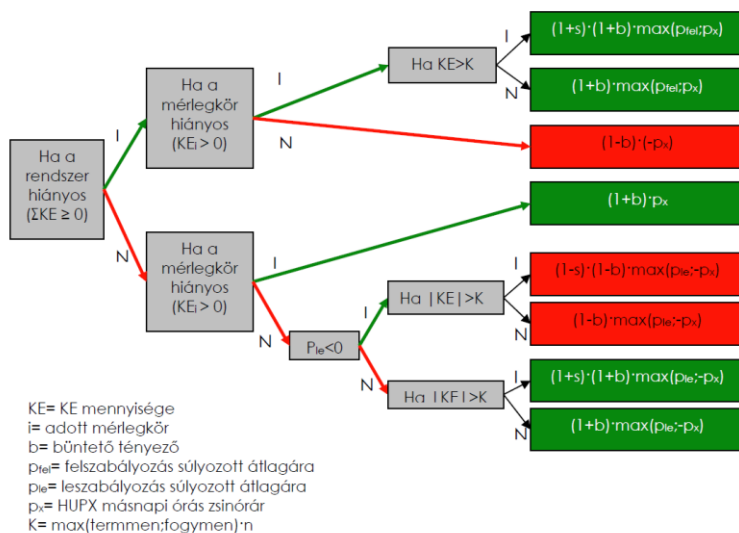
termelés: 100MWh
 fogyasztás: -125MWh
 szállítás: -55MW (tehát a mérlegkörből távozik)
 export: 80MW (tehát a mérlegkörbe érkezik)

Mérés:

termelés: 80MWh
 fogyasztás: -128MWh
 Utasított eltérés: A mérlegkör erőműve(i)t 12MWh-val leszabályozták az adott intervallumban.

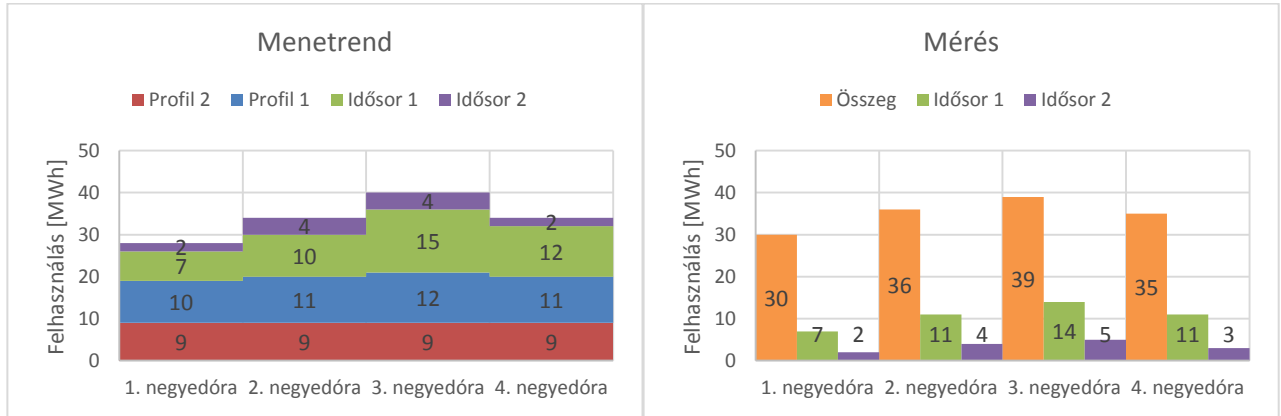
Árak p_{fel} 43,2Ft/kWh, p_{ie} -8Ft/kWh, p_x 18Ft/kWh

Továbbá: $s=25\%$, $b=9,5\%$, $n=3,5\%$

6. Egy adott mérési pontra 2 profilos, s 2 idősoros fogyasztó csatlakozik. Ezen a ponton, valamint a két idősoros fogyasztónál áll rendelkezésre negyedórás elszámolási mérés. Adott négy elszámolási mérési intervallumra ezen fogyasztók menetrendje. Továbbá adott ezen a ponton, valamint az idősoros fogyasztóknál mért villamosenergia-felhasználás: (10 pont)
  - a) Határozza meg az egyes idősoros fogyasztók tervtől való eltérését! Milyen módon, s kivel kell ezt elszámolniuk, ha i) önálló mérlegkört alkotnak, ii) egy mérlegkör tagjai?

b) A példán szemléltesse az elosztó hálózati maradék fogalmát! Milyen összetevőkből áll ez?

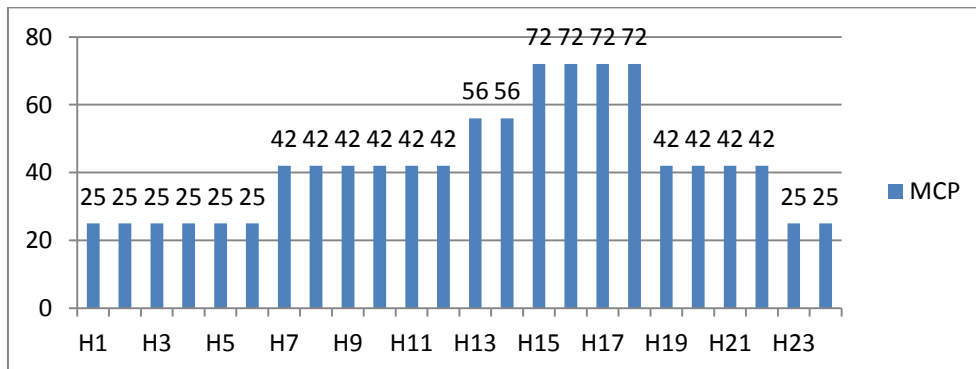
7. Egy napra adottak az alábbi lekötött, illetve a napi ajánlat-kiválasztás során nem lekötött tartalék ajánlatok. A villamosenergia-rendszer egyensúlya megbomlott, a rendszerirányító ezért előbb 1 órán át 45 MW mennyiségű szekunder, majd 3 órán át ugyanennyi tercier tartalékot vett igénybe (ezzel felszabadítva a teljes szekunder mennyiséget). Feltételezve, hogy az adott órákban több szabályozásra nem volt szükség, határozza meg az egyes szereplőknek, erre a fenti órákra fizetendő energiadíjat és rendelkezésre állási díjat. (A rendelkezésre állás minősítését a táblázat tartalmazza (M), az adott mutató a kérdéses órák összes elszámolási mérési intervallumára fennállt. A szekunder tartalékot ajánló erőművek mind követő parancskövetés minősítésűek.) (10 pont)

Szereplő	RP [MW]	RA [Ft/MW/h]	WA [Ft/kWh]	megjegyzés	M
szekunder_1	30	2800	60	lekötött	1
szekunder_2	15	5000	32	nem lekötött	1
szekunder_3	30	3200	92	lekötött	1
tercier_1	60	2700	62	lekötött	1
tercier_2	50	4000	55	lekötött	0

8. A szervezett villamosenergia-piacra egy szereplő komplex ajánlatot ad be. A komplex ajánlat minden órára a következő eladási (lépcsős) ajánlatokat tartalmazza: (10 pont)

Ár [€/MWh]	Mennyiség [MWh]
-3000	40
40	20
55	20
70	20

Tegyük fel, hogy a piaci ár a következőmódon alakul:

- Határozza meg az egyes órák piaci alapú allokációját!
- Teljesül-e a MIC korlát, ha $VT = 40$, $FT = 15000$?
- Mekkora a szereplő többlete a H16 órában?

Javítási útmutató

1. Ismertesse az explicit és implicit kapacitás aukció közötti különbségeket, s mutassa be az explicit kapacitás aukciók típusait! Milyen típusú kapacitás aukciókat tart Magyarország az egyes szomszédos országokkal másnapi időtávon? (10 pont)

explicit-implicit különbsége (2pont)

explicit típusok:

- egyoldalú (1p), mindkét oldalon meg kell szerezni a jogot (0,5p)
- kétoldalú (1p), felét itt, felét ott osztják (0,5p)
- közös (1p): két TSO megállapodik egymással, hogy ki osztja ki (0,5p)
- koordinált (1p): regionális, több határra vonatkozóan (0,5p)

UA: egyoldalú (0,5)

Szerbia, Horvátország: közös (2x0,5)

Ausztria: koordinált explicit (2x0,5)

Románia, Szlovákia: implicit (2x0,5)

2. Csoportosítsa a rendszerszintű szolgáltatások termékeit a következő szempontok szerint: utasított eltérésnek számít-e, mely díjelem biztosítja a szolgáltatás fedezetét, valamint milyen díjtérítésre jogosult a szolgáltatás nyújtója? (12 pont)

UQ: meddő teljesítmény miatt nem is számíthat bele (1p)

Utasított eltérés: (lehetőségek 1p)

IGEN: ÜT, SZ-TE (1)

NEM: BS, PR (1)

Szolgáltatás fedezete: (lehetőségek 1p)

árid: BS, PR, SZ-TE rendeáll. díja (2)

KE: ÜT, SZ-TE energiadíja (2)

Díjelemek: (lehetőségek 1p)

ED+RH: ÜT, SZ-TE (1)

csak RD: BS, PR (1)

3. Foglalja össze az intraday és balancing market közötti különbségeket! (10 pont)

A napon belüli (intraday) piac és a kiegyenlítő (balancing) piac között az alapvető különbségek:

- az intraday piac célja a DAM eredmények és allokáció hatására fennmaradó pozíció zárása még az energiapiacra, a balancing piac célja a várható menetrendi eltérések / lekötött tartalékok árazott felajánlása a rendszerirányító számára. (2,5 pont)
- az intraday piacon két piaci szereplő között történik a tranzakció, a balancing piacon a TSO az egyik szereplő. (2 pont)
- az intraday piacon a részvétel önkéntes, a balancing piacon kötelező. (2 pont)
- az intraday piacon az árat a szervezett piac határozza meg, vagy a kereskedők egyezkedéséből alakul ki. A balancing piacon az igénybevett szabályozási energiáért ajánlati árat fizet a

rendszerirányító, a fennmaradó pozíciók zárásához szükséges kiegyenlítő energia árát azonban a TSO – a menetrendtartás ösztönzését támogató – módon határozza meg. (2,5 pont)

4. Tevékenység szerint csoportosítsa a villamosenergia-piac szereplőit! Ahol tud, adjon példát, valamint jelölje meg az engedélyköteles tevékenységeket! (10 pont)

Szállítók: átviteli és elosztói (megnevezés $2 \times 0,5 = 1p$)

Termelők: termelői, kiserőművi, háztartási méretű (megnevezés $3 \times 0,5 = 1,5p$)

Kereskedők: kereskedelmi, egyetemes szolgáltatói, szvp (megnevezés $3 \times 0,5 = 1,5p$)

Felhasználók: egyetemesre jogosult, piaci ($2 \times 0,5 = 1p$)

példák $9 \times 0,5 = 4,5 \rightarrow \max 3,5$

engedélyesek jelölése: $7 \times 0,5 = 3,5 \rightarrow \max 2,5$

5. Adott egy mérlegkör menetrendje, utasított eltérései és elszámolási mérési adatai! Határozza meg a mérlegkör által igénybe vett kiegyenlítő energiát, s a fizetendő energiadíjat, ha rendszer többletes, illetve hiányos volt! (8 pont)

Menetrend:

termelés: 100MWh
 fogyasztás: -125MWh
 szállítás: -55MW (tehát a mérlegkörből távozik)
 export: 80MW (tehát a mérlegkörbe érkezik)

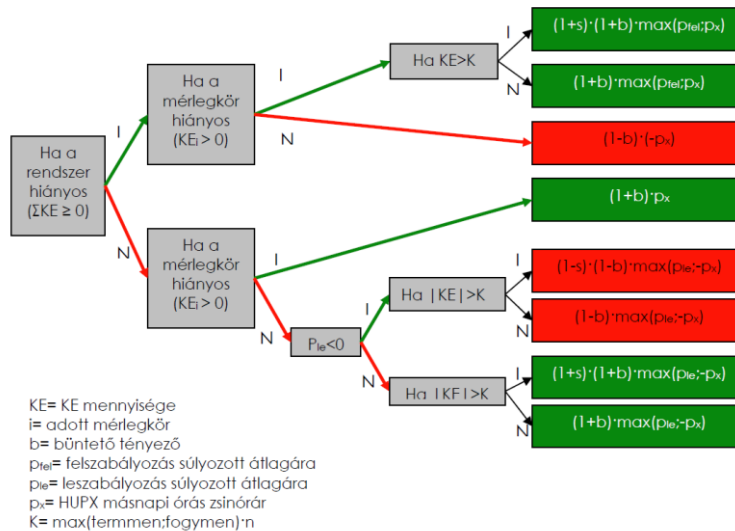
Mérés (az adott negyedórában):

termelés: 80MWh
 fogyasztás: -128MWh

Utasított eltérés: A mérlegkör erőműve(i)t 12MWh-val leszabályozták az adott intervallumban.

Árak p_{fel} 43,2Ft/kWh, p_{le} -8Ft/kWh, p_x 18Ft/kWh

Továbbá: $s=25\%$, $b=9,5\%$, $n=3,5\%$

A menetrend nyilván kiegyenlített (0p)

A kiegyenlítő energia: $80+12-128-55+80=-11\text{MWh}$ (a mérlegkör hiányos volt, tehát pozitív kiegyenlítő energiát kellett vásárolni.) (UE helyes előjele 1 pont, szállítások menetrendi értékeken 1 pont, kiegyenlítő energia számítása 2 pont)

Sávszélesség alapja 125MWh (a nagyobb) $\rightarrow 4,375\text{MWh}$ (1p) büntetés lesz!

Ha többletes a rendszer:

$(1+b)\max(p_x)=1,095 \times 18=19,71\text{Ft/kWh}$ (MK fizet) (1,5 pont)

KE költség: $19,71 \times 11000 = 216\,810 \text{ Ft}$ (1p)

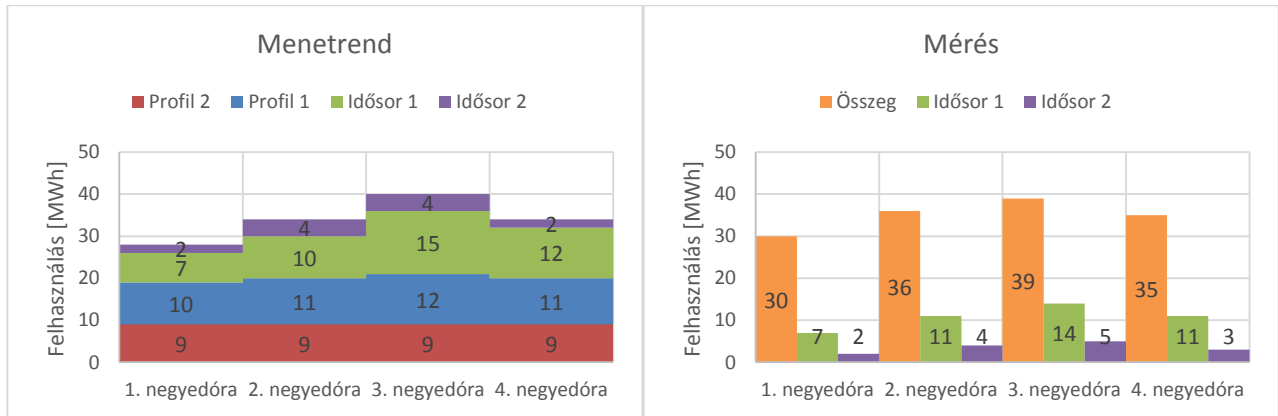
Ha hiányos a rendszer:

$(1+b)(1+s)\max(\text{pfel}, \text{px}) = 1,095 \times 1,25 \times 43,2 = 59,13 \text{ Ft/kWh}$ (MK fizet) (1,5 pont)

KE költség: $59,13 \times 11000 = 650\,430 \text{ Ft}$ (1p)

6. Egy adott mérési pontra 2 profilos, s 2 idősoros fogyasztó csatlakozik. Ezen a ponton, valamint a két idősoros fogyasztónál áll rendelkezésre negyedórás elszámolási mérés. Adott négy elszámolási mérési intervallumra ezen fogyasztók menetrendje. Továbbá adott ezen a ponton, valamint az idősoros fogyasztóknál mért villamosenergia-felhasználás: 10 pont

- a) Határozza meg az egyes idősoros fogyasztók tervtől való eltérését! Milyen módon, s kivel kell ezt elszámolniuk, ha
- i) önálló mérlegkört alkotnak,
  - ii) egy mérlegkör tagjai?
- b) A példán szemléltesse az elosztó hálózati maradék fogalmát! Milyen összetevőkből áll ez?

- a) Az idősoros fogyasztók eltérése:

	QH1	QH2	QH3	QH4
Idősor 1 – terv	7	10	15	12
Idősor 1 – tény	7	11	14	11
Eltérés:	0	-1 (hiány)	+1 (többlet)	+1 (többlet)

	QH1	QH2	QH3	QH4
Idősor 2 - terv	2	4	4	2
Idősor 2 – tény	2	4	5	3
Eltérés:	0	0	-1 (hiány)	-1 (hiány)

2+2 pont

- i) önálló mérlegkört alkotnak: KE formájában a RI kell elszámolni. (1 pont)
- ii) egy mérlegkör tagjai: a részleges ellátás alapú szerződésben meghatározottak szerint az MKF-fel. (1 pont)

- b) A profilos fogyasztás (összes) eltérése:

	QH1	QH2	QH3	QH4
Csomóponti terv	28	34	40	34
Csomóponti tény	30	36	39	35

CSP-idősoros terv	19	20	21	20
CSP-idősoros tény	30-7-2=21	36-11-4=21	39-14-5=20	35-11-3=21
Elosztó hálózati maradék	21-19 = 2	21-20 = 1	20-21 = -1	21-20 = 1

Értékek kiszámítása (2 pont)

Ennek része a hálózati veszteség (amit tényleg a hálózat fogyaszt el), valamint a profil eltérés: a profilos fogyasztó statisztikailag tervezett fogyasztástól való eltérése (vagyis amit valóban elfogyasztanak a profilosok, csak nem a kereskedő tervezett vele). (2 pont)

7. Egy napra adottak az alábbi lekötött, illetve a napi ajánlat-kiválasztás során nem lekötött tartalék ajánlatok. A villamosenergia-rendszer egyensúlya megbomlott, a rendszerirányító ezért előbb 1 órán át 45 MW mennyiségű szekunder, majd 3 órán át ugyanennyi tercier tartalékot vett igénybe (ezzel felszabadítva a teljes szekunder mennyiséget). Feltételezve, hogy az adott órákban több szabályozásra nem volt szükség, határozza meg az egyes szereplőknek, erre a fenti órákra fizetendő energiadíjat és rendelkezésre állási díjat. (A rendelkezésre állás minősítését a táblázat tartalmazza (M), az adott mutató a kérdéses órák összes elszámolási mérési intervallumára fennállt. A szekunder tartalékot ajánló erőművek mind követő parancskövetés minősítésűek.) 10 pont

Szereplő	RP [MW]	RA [Ft/MW/h]	WA [Ft/kWh]	megjegyzés	M
szekunder_1	30	2800	60	lekötött	1
szekunder_2	15	5000	32	nem lekötött	1
szekunder_3	30	3200	92	lekötött	1
tercier_1	60	2700	62	lekötött	1
tercier_2	50	4000	55	lekötött	0

Rendelkezésre állási díj: lekötött + (M=1) ajánlatoknak (2p)

szekunder 1-nek: $30 \times 2800 \times 4 = 336\,000$ Ft (1)

szekunder 2-nek 0 Ft (nem lekötött) (0,5)

szekunder 3-nak: $30 \times 3200 \times 4 = 384\,000$ Ft (1)

tercier 1-nek: $60 \times 2700 \times 4 = 648\,000$ Ft (1)

tercier 2-nek 0 Ft (M=0) (0,5)

-- ha 1 órára számolja, akkor -2p, ha 24 órára, akkor -1p.

-- ha csak az igénybevett mennyiségre, akkor -2.

Igénybe vett szabályozási tartalékok parancskövetés/energia díj szerint (1p):

szekunder 45MW: szekunder 2-től 15, szekunder 1-től 30, így:

szekunder 2-nek: $15 \times 1000 \times 32 \times 1 = 480\,000$ Ft (1)

szekunder 1-nek $30 \times 1000 \times 60 \times 1 = 1\,800\,000$ Ft (1)

tercier 45MW: tercier 1-től 45 (másik nem áll rendelkezésre), így:

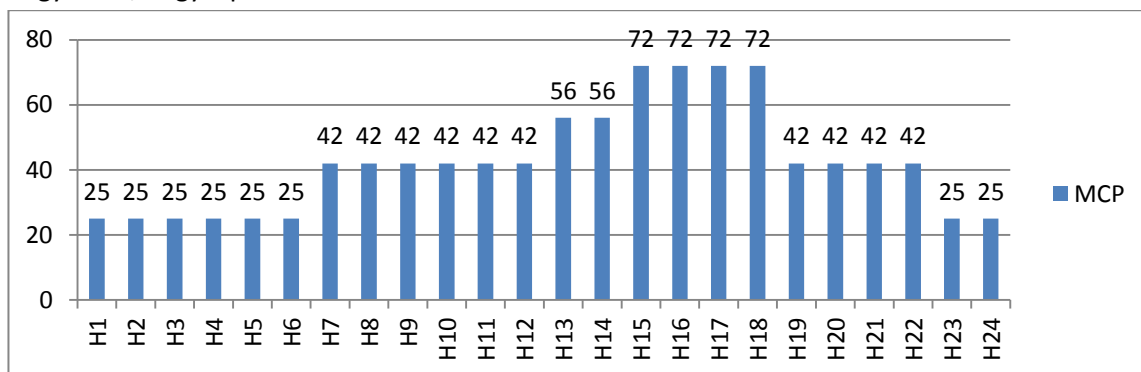
tercier 1-nek: $45 \times 1000 \times 62 \times 3 = 8\,370\,000$ Ft (1)

8. A szervezett villamosenergia-piacra egy szereplő komplex ajánlatot ad be. A komplex ajánlat minden órára a következő eladási (lépcsős) ajánlatokat tartalmazza:

Ár [€/MWh]	Mennyiség [MWh]
-3000	40
40	20

55	20
70	20

Tegyük fel, hogy a piaci ár a következőmódon alakul:

Határozza meg az egyes órák piaci alapú allokációját!

Teljesül-e a MIC korlát, ha VT = 40, FT = 15000?

Mekkora a szereplő többlete a H16-os órában?

Allokáció (4 pont):

- A H1-H6 és H23-H24 órákban (8 db óra): 40 MWh óránként → 320 MWh a napon
- A H7-H12 és H19-H22 órákban (10 db óra): 60 MWh óránként → 600 MWh a napon
- H13-H14 órákban (2 db óra): 80 MWh óránként, → 160 MWh a napon
- H15-H18 órákban (4 db óra): 100 MWh óránként → 400 MWh a napon

MIC korláthoz a tényleges bevétel: (4 pont)

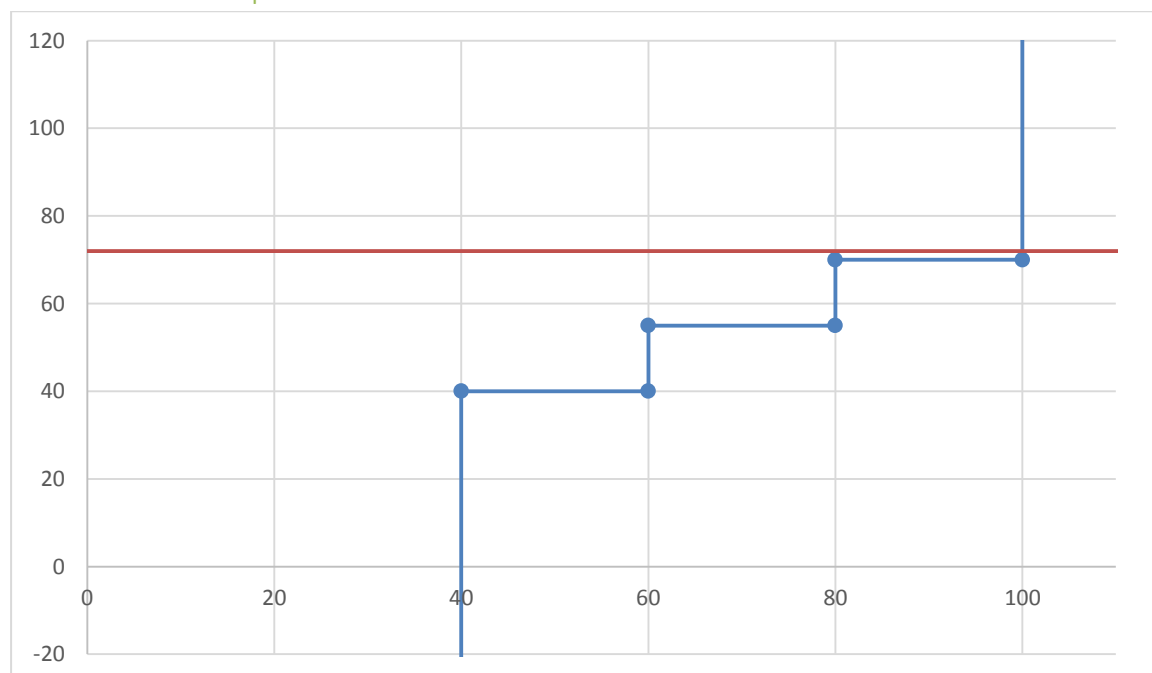
- H1-H6 és H23-H24: 25€/MWh * 40 MWh = 1000€ / h → 8000€
- H7-H12 és H19-H22: 42€/MWh * 60 MWh = 2520€ / h → 25200€
- H13-H14 : 56€/MWh * 80 MWh = 4480€ / h → 8960 €
- H15-H18: 72€/MWh * 100 MWh = 7200 € / h → 28 800€

Összesen: 70960€, az elvárt pedig (320+600+160+400 MWh)*40 €/MWh = 59200€ + FT = 74200€.

Tehát nem teljesül!

Mivel a MIC feltétel nem teljesül, ezért 0. Vagy ha teljesülne: (2 pont)

- H16-os órában a szereplő többlete:

- Az első 40MWh-ra: $72 - (-3000) * 40 + (72 - 40) * 20 + (72 - 55) * 20 + (72 - 70) * 20 = 122\,880 + 640 + 340 + 40 = 123\,900\text{€}$.